

Waarom altijd zo zielig?

— Janine Pijl (Pijl Advies voor bestuur, beleid en toezicht / oud-directeur Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen)

› *Toegegeven, de beleidsveranderingen en uitspraken van staatssecretaris Henk Bleker zijn terecht hard aangekomen bij de gevestigde natuurbeschermingsorganisaties die veel moois in Nederland beheren.* En wat Staatsbosbeheer wordt aangedaan is ongehoord: 60% bezuiniging kan geen enkele organisatie aan. Doek dit zelfstandig bestuursorgaan dan maar helemaal op door de gronden weg te geven; zelfs het organiseren van de verkoop kost nog meer dan Staatsbosbeheer overhoudt om de boel te beheren.

Staatsbosbeheer kan zich niet of nauwelijks verdedigen. De particuliere terreinbeheerders kunnen dat natuurlijk wel. Zij zijn immers een private stichting of vereniging, vrij van overheidsinvloeden in hun besturen en raden van toezicht en advies. Ik snap dan ook niet dat zij er voor kiezen om zielig te doen, in plaats van nu eens vol in de aanval te gaan. Want dat kunnen ze.

Zowel het voorgenomen beleid van de staatssecretaris als de reactie van de natuurbescherming is gebaseerd op twee belangrijke misverstanden.

- Alle natuurgebieden zijn met overheidsgeld betaald en dus zijn organisaties als Natuurmonumenten of het Brabants Landschap alleen maar beheerders, die door de overheid geleid kunnen worden.
- Het realiseren van (de rest van) de ecologische hoofdstructuur is van doorslaggevend belang voor het behouden en herstellen van de gewenste biodiversiteit in Nederland en het voldoen aan de Europese verplichtingen.

Het eerste misverstand

Tot eind jaren zeventig kochten zowel Natuurmonumenten als de provinciale landschappen hun natuurterreinen en landgoederen met privaat geld. Pas daarna kwam er overheidsgeld aan te pas, privaat gefinancierd door een lening die door het ABP werd verstrekt en gegarandeerd door de rijksoverheid. Dat betrof in eerste instantie 50% van het aankoopbedrag. De andere helft werd op vele manieren gefinancierd, onder andere door de ledenbijdragen, erflatingen en schenkingen, leningen of subsidies van verschillende provincies. Het betrof altijd bestaande natuurgebieden, landgoederen of agrarische cultuurlandschappen.

Pas toen de rijksoverheid, en na de decentralisatie naar de provincies aan natuurontwikkelingsgebieden (landbouwgronden) prioriteit ging geven, werd in vele gevallen 100% gesubsidieerd in de aankoopkosten. Deze onrendabele gronden werden in eerste instantie met frisse tegenzin door de natuurbeschermingsorganisaties in eigendom en beheer aanvaard.

Al met al kan gesteld worden dat de particuliere terreinbeheerders 60 tot 80% van hun bezit (in hectares en/of in waarde) privaat hebben gefinancierd. Met andere woorden: de overheid heeft daar weinig tot niets over te vertellen. De ruimtelijke ordeningslijn, de Natuurbeschermingswet en andere wet- en regelgeving gelden voor hen op dezelfde wijze als voor iedere andere grondeigenaar.

Het tweede misverstand

De EHS is gestart als planningsinstrument : niets meer of minder. In de periode voorafgaand aan de vaststelling van het Natuurbeleidsplan werden door de natuurambtenaren van LNV in de verschillende provincies belangrijke natuurgebieden en natuurlijke structuren op kaart gezet.

Uiteindelijk kwam na veel discussie en overleg een kaartbeeld voor Nederland op tafel die ongeveer 10 maal zo groot bleek als de huidige EHS-begrenzing. Tegelijkertijd werden de beschikbare financiële middelen in kaart gebracht. Na diverse aannames, waarbij de te verwachten aankoop-, inrichtings- en beheergelden per hectare stevig neerwaarts werden bijgesteld, bleek inderdaad dat het kaartbeeld drastisch moest worden bijgesteld. De EHS kwam op de kaart met de vermelding dat er in overleg met de belanghebbenden, voornamelijk de agrariërs, maar ook waterschappen en gemeentes, 1 op 4 moest worden gekrompen. Dan zouden er voldoende middelen beschikbaar zijn om het geheel in 20 jaar te realiseren. In het eerste Structuurschema Groene Ruimte is de EHS aldus opgenomen.

Wat betekent dit nu? *De op kaart begrensde EHS is geenszins de enige mogelijkheid om in Nederland de zo gewenste natuurwaarden, gelet op de internationale verplichtingen, te realiseren. Buiten de geplande EHS kan*

het ook. De ideeën van de WNF-directeur over duinen, delta en wadden, hoewel mijns inziens veel te kort door de bocht, passen in deze opvatting.

Ook nu nog is buiten de EHS veel te winnen aan teloorgegangene natuurwaarden. Denk maar eens aan al die soorten (weidevogels, dassen, vele vogels) die afhankelijk zijn van het agrarisch cultuurlandschap dat sinds de vaststelling van de EHS, en de daarmee gepaard gaande tekorten op het natuurbudget (die immers per hectare drastisch naar beneden waren bijgesteld), steeds minder subsidies te verdelen kreeg.

Hoe dan wel

De particuliere natuurbescherming hoeft niet zielig te doen; het helpt niet en past niet in de tijdgeest. Ik zou – net als in de jaren zeventig – in de aanval

gaan. Alleen met privé geld verworven bezittingen blijven ze beheren. De rest kan in een collectieve schenking aan de staat worden teruggegeven. We zullen eens zien wat ze daarmee dan gaan doen. De overheid kan ook als men de schenking afwijst voor het blok gezet worden: volgens de subsidievoorwaarden heeft de subsidiegever het recht de gronden terug te vorderen indien men zich niet houdt aan de voorwaarden: dat is een koud kunstje, want dat doet de natuurbescherming toch al niet.

De overgebleven bezittingen zijn niet alleen veel mooier, maar ook veel rendabeler. Richt parkeerplaatsen in met parkeermeters erbij en de rentabiliteit stijgt behoorlijk. Beheersubsidie hoeven ze daarom ook niet meer. Dat betekent dat welke overheid dan ook de volledige zeggenschap verliest.

Om aan Europese verplichtingen en internationale verdragen te kunnen voldoen moet de overheid met een diepe buiging aankloppen om te vragen of er bijvoorbeeld alsjeblieft nog gegevens, noodzakelijk voor rapportages, verzameld en verkregen kunnen worden. En denk maar niet dat wetgeving kan volstaan. Als er nog een heilig huisje in Europa overeind staat dan is het private eigendom. Niet de particuliere organisaties zijn immers verantwoordelijk voor het voldoen aan de internationale verplichtingen (ook de provincies trouwens niet) maar de rijksoverheid. Stichtingen en verenigingen moeten voldoen aan hun statuten. En alleen subsidievoorwaarden kunnen de overheid (machts-) middelen geven om bepaalde handelingen of doelen af te dwingen. Daarnaast kunnen de private organisaties ook ophouden met mee te doen in het dolgedraaide overlegcircuit in het landelijk gebied. Bespaart miljoenen die aan het beheer kunnen worden besteed.

Daarmee kan staatssecretaris Bleker ook wel minstens 500 ambtenaren besparen, de provincies en gemeenten ook nog eens zoveel en hoeven er niet zoveel externe deskundigen tegen veel geld te worden ingehuurd. Dan kan Staatsbosbeheer ook gewoon doorgaan met de staatstaken, die zij namens de rijksoverheid uitvoert, op fatsoenlijke wijze gefinancierd.<